

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af § 8 i instruktionen för läkare m. m. den 31 oktober 1890.

I motionen n:o 147 i Andra Kammarerna, hvilken motion blifvit till utskottet remitterad, föreslår herr *A. Olsson* i Mårdäng:

»att Riksdagen ville genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna om sådan ändring af § 8 i kongl. instruktionen för läkare etc., den 31 oktober 1890, att folk- och småskolorna i riket blifva likställda med öfriga i samma § omförmälda inrättningar och anstalter».

Till stöd för denna sin hemställan anför motionären hufvudsakligen följande:

Dels de under de senare åren gjorda undersökningarne dels också egna iakttagelser hade öfvertygat motionären om, att tillståndet med afseende på helsovårdsförhållandena vid ett stort antal folk- och småskolor vore i hög grad otillfredsställande. Fordran, att de förhållanden, som kunna menligt inverka på barnens helsa under skolgången, såvidt möjligt är undanröjdes, vore fullt berättigad, liksom samma fordran vore berättigad äfven med hänsyn till lärarepersonalens helsa.

Bih. till Riksd. Prot. 1896. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 20 Häft. (N:o 23).

För att åstadkomma en förbättring ville motionären nu göra det förslaget, att genom ändring af § 8 i kongl. instruktionen för läkare etc. den 31 oktober 1890, provinsialläkarne ålades utöfva likadan tillsyn öfver folkskolorna som öfver andra, kommuners, föreningars och enskildes inrättningar och anstalter. Nu berodde det på provinsialläkarnes subjektiva uppfattning af instruktionens allmänna föreskrifter angående tillsyn öfver helsovårdsförhållandena i deras respektiva distrikt, om de ansåge sig böra egna skolorna nödig tillsyn. Och enligt hvad motionären inhemtat ansåge en del sig ingen skyldighet hafva med afseende på ifrågavarande anstalter, hvilket torde vara bevisadt dermed, att mycket svåra missförhållanden hade fått existera. Något giltigt skäl, hvarför t. ex. uppfostringsanstalter för blinda och döfstumma, hvilka i ofvan nämnda paragraf uppräknas bland de anstalter som provinsialläkarne böra egna enskild tillsyn, vore i större behof af tillsyn än folkskolorna, kunde svårigen finnas.

På samma gång utskottet på det lifligaste instämmer med motionären deri, att fordran att så vidt möjligt är förbättra helsovårdsförhållandena vid folk- och småskolorna i riket är fullt berättigad, såväl för att derigenom skydda skolbarnens som lärarnes och lärarinnornas helsa, och utskottet sålunda anser motionens syfte vara i hög grad behjertansvärdt, håller utskottet dock före, att *dels* den föreslagna utvägen icke torde vara fullt ändamålsenlig, *dels* också att andra utvägar torde förefinnas, af hvilka utskottet här nedan särskildt vill påpeka *en*.

Hvad först beträffar motionärens förslag att i instruktionen för provinsialläkarne inrycka bestämmelser angående deras pligt att egna särskild tillsyn i hygieniskt hänseende åt folkskolorna, så vill utskottet erinra derom, att en sådan förpligtelse i första rummet naturligtvis skulle komma att gälla förste provinsialläkarne, hvilkas väsentliga uppgift som tjänstemän just är tillsynen öfver den allmänna helsovården inom de distrikt de förestå. Men *dels* äro dessa distrikt särdeles stora, i det hvarje län utgör ett distrikt, *dels* upptages dessa tjänstemäns tid redan förut af mångahanda andra viktiga och ansvarsfulla till den allmänna helso- och sjukvården hörande ärenden inom distriktet, *dels* och framför allt är deras tid icke odelad egnad åt inspektion af helsovårdsförhållandena inom länet, utan ega de rättighet att vid sidan häraf idka vanlig läkarepraktik, hvilken ofta upptager det mesta af deras tid,

hvarför det synes utskottet knappast antagligt, att någon verksam inspektion af de till hundratal uppgående folk- och småskolorna inom dessa stora distrikt skulle kunna på detta sätt ernås.

Ännu mindre utsigt att genom den föreslagna ändringen af § 8 erhålla en verksam hygienisk inspektion af dessa skolor anser utskottet vinna derigenom, att i och med denna ändring äfven öfriga provinsialläkare ålades att, enligt § 26 mom. 5 i nämnda stadga »under sina tjänsteresor inom distriktet, när tid och omständigheter medgifva, undersöka sundhetsförhållandena i de anstalter och lägenheter, som omförmålas i § 8, samt dervid fästa vederbörandes uppmärksamhet å de för helsotillståndet skadliga missförhållanden, som af dem iakttagas». Ty dels äro dessa tjänsteresor betingade af förhållanden, som i regeln ej stå i något som helst samband med folkskolorna, dels lemnar bestämmelsen: »när tid och omständigheter medgifva», fritt spelrum för det enskilda godtycket att i ifrågavarande afseende göra och låta efter behag. Då dessa provinsialläkare dessutom för sin utkomst till stor del äro hänvisade till den enskilda praktiken, torde deras medverkan till en sådan inspektion redan af detta skäl än mindre kunna påräknas än de förste provinsialläkarnes.

Med det sagda vill dock utskottet icke hafva förnekat, att redan nu icke få provinsialläkare, såsom af deras embetsberättelser framgår, visa speciellt intresse för folkskolans hygieniska förhållanden, ehuru detta intresse ingenstädes i vårt land veterligen ledt till en verksam hygienisk inspektion af folkskolan.

Utskottet vill som en annan utväg att nå sagda önskningsmål för sin del påpeka en förbättring och utveckling af den redan nu existerande inspektionen af folk- och småskolornas helsovårdsförhållanden.

I Kongl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för folkskoleinspektörer af den 10 december 1892, föreskrifves i § 1 mom. 2, att folkskoleinspektören inom hvarje till inspektionsområdet hörande skoldistrikt bör »tillse, att der finnas tillräckliga lärarekrafter och *tjenliga skolrum* samt erforderlig undervisningsmateriel», samt i samma § mom. 3, att folkskoleinspektören vid besöken i skolorna bör »taga noggrann kännedom om anordningen af skolan och läroplanen, undervisningen och ordningen, vården om barnens seder, *sundhetsförhållanden* och allt, som i öfrigt angår skolväsendet, samt gifva lärare och lärarinnor nödiga råd och anvisningar i dessa hänseenden».

Folkskoleinspektörerna ega således redan nu att inspektera äfven skolans helsovårdsförhållanden, och att de ej sällan i detta hänseende verka berömvärdt, framgår af deras embetsberättelser. Sant är, att i

detta hänseende stora olikheter förekomma, så att, i fall man får döma af sagda embetsberättelser, denna inspektion ej sällan synes vara ytterst bristfällig, och likaledes är det sant, att det icke är att uudra på, om denna hygieniska inspektion ofta skulle utfalla föga tillfredsställande, då ju dessa inspektörer, såsom folkskoleinspektionen nu är ordnad, icke kunna i allmänhet ega nödiga fackinsigter i skolhygien, och därför också ofta torde sakna det intresse för skolhygien och den uppfattning af dess stora betydelse, som utgör det första nödvändiga vilkoret för en verksam inspektion i hygieniskt hänseende. Men utskottet föreställer sig, att enklaste sättet att erhålla en verksam folkskoleinspektion äfven i hygieniskt hänseende vore, att, vid den af Andra Kammaren senast vid 1894 års riksdag önskade ombildningen af denna inspektion i den riktningen, »att folkskoleinspektörsuppdraget icke göres till en bisyssla vid sidan om annan tjänstebefattning, utan i allmänhet anförtros åt personer, som under den tid, de innehafva detta kall, odeladt egna sig åt detsamma, samt att i samband härmed till folkskoleinspektörer förordnas personer, som visat sig innehafva den pedagogiska insigt och den på personlig erfarenhet hvilande kännedom om folkskoleundervisningen, att en verksam och tillfredsställande inspektion genom dem må kunna utöfvas», äfven särskild uppmärksamhet egnades deråt, att dessa folkskoleinspektörer vore utrustade med nödiga fackkunskaper i skolhygien.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att motionen icke må till någon Andra Kammarrens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 april 1896.

På utskottets vägnar:

EMIL HAMMARLUND.

Reservation

af herr *A. Olsson* i Mårdäng.